

§ 51 Svenska kyrkan roll och uppgifter i kris och krig

JERKER SCHMIDT:

Ordförande! Jag vill börja med att yrka bifall min motion 2015:95. Vi befinner oss i ett nytt säkerhetspolitiskt läge på många sätt. I vårt närområde pågår krig i Ukraina. Vi har ett Ryssland som rustar och visar sig bli mer och mer aggressivt med alltmer ökade inslag i samhället. Detta beskrivs tydligt från vår regering. Det beskrivs tydligt från vår försvarsminister. Man namnger tydligt Ryssland i detta. Det pågår incidenter där ryska bombplan övar mot svenskt territorium. Säpo anger just nu att den ryska spionverksamheten är större nu än under kalla kriget. Försvaret av vårt land och våra demokratiska värden handlar inte om försvarsmakten och dess verksamhet utan det handlar om oss alla, om hela samhället. Det handlar därmed också om oss som är här, om Svenska kyrkan. Det handlar om det man kallar för totalförsvaret. Om ett samhälle ska kunna fungera och vi ska kunna försvara vårt samhälle behövs det mat, vatten, kommunikationer, drivmedel, trygghet och kurser. Det behövs också ett arbete kring att kunna motstå den krigsföring som sker idag via nätet.

80 procent av Sveriges import kommer idag från Göteborgs hamn. Var och en kan tänka vad som skulle hända ifall denna hindras på något sätt. Det tar inte många dagar innan vi skulle stå utan mat, drivmedel och möjlighet att fortsätta våra vanliga liv. Den krigsföring som det talas om idag är den så kallade hybridkrigsföringen, där det inte handlar om en total invasion utan där man angriper ett land på många andra sätt, genom teledatakrig, genom att hindra mat och genom att hindra andra delar. Kanske är det också så, att vi måste ta med i beräkningen ett hot mot Gotland, där Ryssland likt mot Krim gör något.

Samhället har uppmärksammat detta. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelserna gör nu åter krigsplanering. Det finns där en positiv förväntan på Svenska kyrkan. Man räknar med oss, man ser oss som en viktig del av samhället, en viktig del av totalförsvaret. Därför är det viktigt att också vi börjar fundera och att vi börjar förbereda oss, för endast den förberedde överlever. Hur kan vi göra detta? Jo, genom samarbete, genom egen reflektion, genom att ta fram planer, genom att öva, genom att tänka tankarna och låta både beslutsfattare och tjänstemän bli delaktiga i detta. Vad svarar vi när Myndigheten för samhällsskydd och gemenskap eller länsstyrelserna i respektive stift kommer till oss och ber om vårt stöd? Vad gör vi som kyrka om kriget kommer? Det behövs ett återtag. Samhällets olika institutioner har insett detta. Nu är det också dags att vi som Svenska kyrkan inser det och tar vårt uppdrag, vår uppgift och möjligheterna i detta på allvar. Tack för ordet.

STEN ELMBERG:

Ordförande! Jag tänker yrka bifall till punkt 3 i motion 2015:95. Som Jerker Schmidt beskriver har det väl inte undgått någon att vi ser en förändring i maktbalansen i vårt Europa, där vi finns och lever. Motionärerna har skrivit i punkt 1 om att det behövs en ny vägledning, en handbok och så vidare. Jag är begåvad att få vara med i det arbetet, ha kontakt med kyrkokansliet och få reda på att det sker stora förändringar. Det sker förbättringar och är lättare att ändra och anpassa till tiden. Man kan ju också naturligtvis tänka på vad som händer när strömmen försvinner. Då måste man veta vad man ska göra.

Den andra punkten att stift och församlingar ansvarar för att ha en god plan och kunna den är viktig, javisst. Det är ett ansvar för oss allihop. Nu vid den här tiden på kyrkoåret kan man också få bilden med sig att dela på oljan i sina lampor, så att det

räcker om det kommer någonting någon dag. Eller som någon sa en gång: Det är inte roligt att någon rycker upp dörren när man inte har dragit upp byxorna.

Det tredje och viktigaste som jag vill stanna vid är övningarna. Övning ger färdighet, säger man. Sedan ett par år tillbaka har den organisation i försvarsmakten som jag arbetar i fått förstärkt anslag just för att man ska öva. Det räcker alltså inte med handböckerna som är perfekta. Det måste till att man finns i terränglådan, som man säger på mitt språk i min organisation. Jag som individ måste känna vad det är jag tar för ansvar, som Jerker också beskriver. Även idag möter vi människor på flykt. Ja, det kanske är så det också är en dag framöver om det skulle hända, Gud förbjude.

Vi har en omställning och det är viktigt. Jag kan säga, att 70 personalchefer i försvarsmakten blev inkallade till en fältövning i våras. Det gällde kris, skadade, döda och också döda i mängd. Jag tänker särskilt på det ansvar som Svenska kyrkan har för begravningsarna i fred, kris och krig. Det är viktigt att veta vad som händer när en massdöd sker. Vilka resurser finns det? När till exempel elen går fungerar inte krematorierna och man kanske måste jordbegrava. Vilken planering finns det för att kunna göra detta? Det fanns en sådan tidigare.

Jag vill hävda att det är viktigt att vi i Svenska kyrkan i stort och smått får lämna skrivbordet och gå till fält, kanske bland gravfälten. Därför vill jag bifalla motion 2015:95, punkt 3. Tack.

DAG SANDAHL:

Fru ordförande! Jag talar för utskottet, som tycker att vi har besvarat de utmaningar som Jerker Schmidt har gett. Det är en handbok på gång med hög prioritet och det bekräftas nu av Sten Elmberg. Vi kommer att få en handbok och därmed har vi kommit ett stycke på väg.

Det andra handlar om att vi inte nöjer oss med att det finns ett dokument. Det är klart att man måste öva. Det säger utskottet också. När krisen faktiskt inträffar måste planen hållas levande och genom övningar och samtal påminns och levandegörs uppgiften och ansvaret. Så är det förstås. Varje gång den svenska försvarsmakten bitt Svenska kyrkan om hjälp har vi varit där. Det kan inte vara så att vi ska mobilisera Sverige. Försvarsmakten säger: Här är en övning, varsågod och var med. Och då är vi där, ibland på ett löjeväckande sätt som förr i världen, när det fanns gigantiska planer där allt var planerat till minsta detaljnivå inklusive registreringsnumret på kontraktsprostens bil, så att de skulle kunna ställa den på rätt ställe när kriget kom. Då var det så att kontraktsprosten köpte ny bil efter tre veckor, så planen fick göras om eller läggas in bland handlingarna.

Det tredje är övningarna. Vad har Svenska kyrkan gjort hittills? Ja, inte sagt nej när försvarsmakten kallar och haft egna övningar. Jag ber att få dra dem vi haft i år i rask takt: övningen Gnistregn i januari med stiftskanslierna, en IT-övning nationellt i april månad, övningen Jordbävning med utlandskyrkan och norska kyrkan i oktober och en kommande övning inför OS i april 2016 med alla utlandsförsamlingar och några stift. Detta är det vi själva kan göra.

I övrigt säger vi förstås ja. Länsstyrelserna ska samöva bättre. Det har kommit regeringsbesked om den saken, tror jag mig veta. Det är självklart att det måste bli så. Vi har under ett antal år taggat ner vår förmåga väldigt, väldigt mycket. De av oss som var med när livet lekte och vi kunde öva krig vet ungefär hur det var och att det inte blev så stort där efter. Jag har å andra sidan efter varje militär och civilmilitär övning sagt: Tack gode Gud att det här inte var på allvar, för det hade inte fungerat. Och det kanske också är ett besked från övningen.

Jag tycker att utskottet på ett vänligt sätt har besvarat det som Jerker Schmidt vill ha sagt. Det pågår och då är det inte mer att säga.

JERKER SCHMIDT (REPLIK):

Tack så mycket, Dag Sandahl, för detta klarläggande och för ert välvilliga behandlande av motion 2015:95. Jag vill bara tydliggöra att det är jättebra att öva Gnistregn och Jordbävningar, men det som motionen vill sätta fokus på är ju krigsplanering. Scenariot krig är allvarligt och väldigt långt borta från mångas verklighet. Därför är det en ganska svår sak att ta till sig och därför också mycket viktigare att fokusera på.

Jag skulle vilja fråga på vilket sätt arbetet med krigsplaneringen är högprioriterat, som sägs både i betänkandet och i ditt anförande. Tack.

DAG SANDAHL (REPLIK):

Fru ordförande! Vi kommer med ett sådant avsnitt i planen i handboken. Sedan upprepar jag, att det förstås inte är Svenska kyrkan som lägger grunden till en krigsplanläggning och som ger krigsfallen. Det måste försvarsmakten och MSB göra eller regeringen. Det är inte vi som ska bestämma om vilka som troligtvis ska anfalla oss. Vi ska se hur våra resurser står samman med människor, när detta händer om det händer. Annars är jag förstås beredd att beväpna mig med kanonerna en gång till, om det är det som erfordras.

Jag var ute med några representanter från Frimodig kyrka och pekade mot ett skär och sa: "Där skulle jag ha dött." Då säger en enfaldig kyrkoherde: "Var det övning?" "Nej", sa jag, "det var krigsplanläggning".

Beslut i ärendet återfinns i kyrkomötets protokoll, § 105.